

כתובה דאורייתא או דרבנן

שמות פרק כב, טו-טז

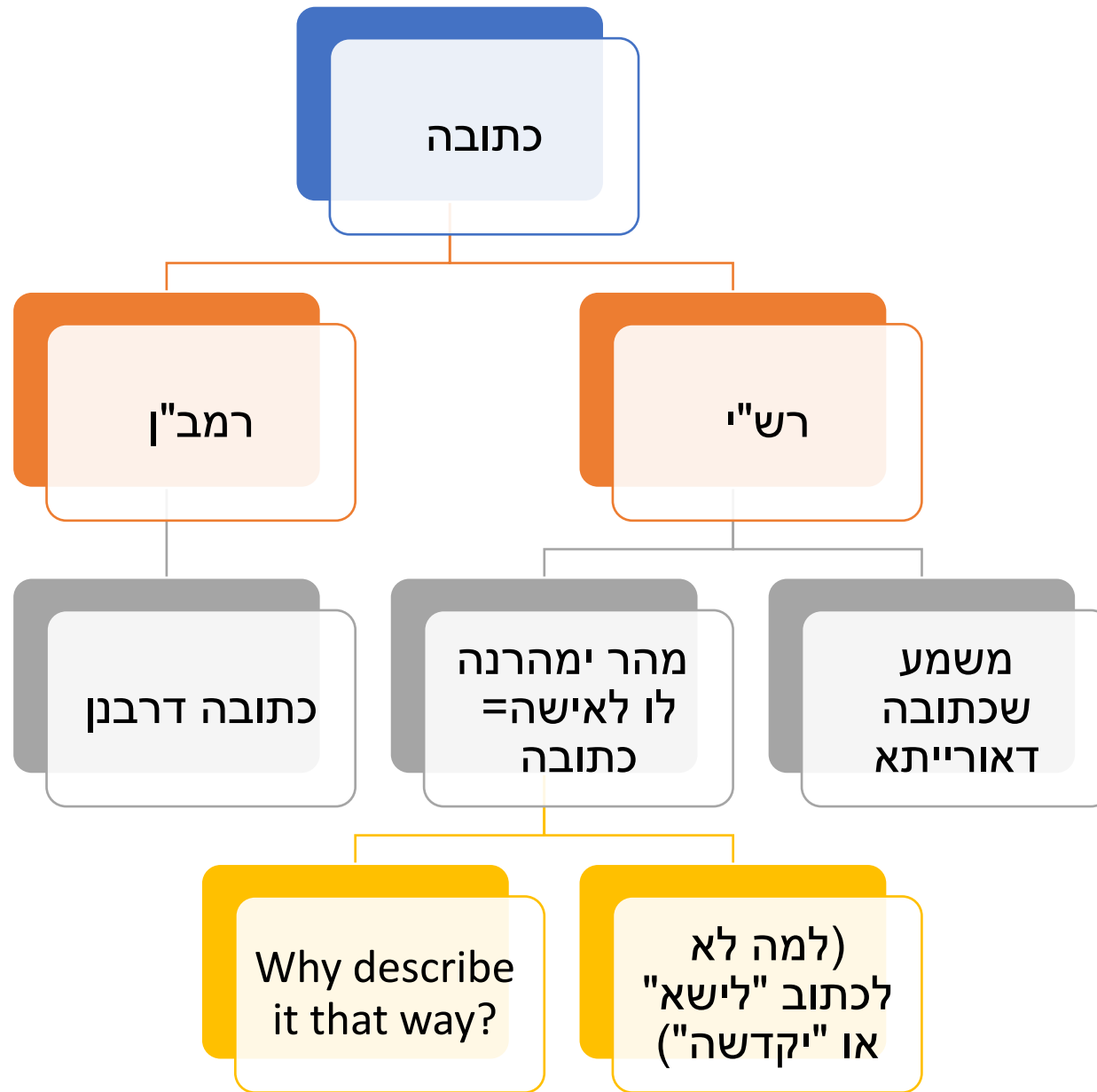
(טו) וכי יפתה איש בתולה אשר לא ארשה ושכב עמה מהר ימהרנה לו לאשה:

רש"י שמות פרק כב

מהר ימהרנה - יפסוק לה מוהר כמשפט איש לאשתו, שכותב לה כתובה וישאנה:

רמב"ן שמות פרק כב

ומה שפירש הרב במהר ימהרנה לו שיפסוק לה מהר כמשפט איש לאשתו שכותב לה כתובה, אינו אמת שהמפתה אם ישאנה אינו נותן קנס, ואם יגרשנה אחר הנשואין אין לה עליו כלום מן התורה, **שהכתובה מדברי סופרים הוא. אבל פירוש מהר השלוחים שאדם משלח לארוסתו כלי כסף וכלי זהב ובגדים לצרכי החופה והנשואין, והם הנקראים סבלונות בלשון חכמים.** וכך אמרו מוהרי הדרי (ב"ב קמה א). ואונקלוס אמר בהרבו עלי מאד מוהר ומתן (בראשית לד יב) אסגו עלי לחדא מוהרין ומתנן, ולא היה נודר להם לכתוב לה כתובות הרבה מאד, אבל המהר סבלונות כמו שפירשתי:

רש"י - כתובה כקו התפר בין אישות לפילגשות

בראשית פרק כה פסוק ו

ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנת וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי קדמה אל ארץ
קדם:

רש"י בראשית פרק כה פסוק ו

(ו) הפילגשים - חסר כתיב, שלא היתה אלא פלגש אחת, היא הגר היא קטורה. נשים בכתובה,
פילגשים בלא כתובה, כדאמרין בסנהדרין (כא א) בנשים ופילגשים דדוד:

גירסא שלנו בסנהדרין – "פּלגשים בלא כתובה ובלא קידושין"

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כא עמוד א

מאי נשים ומאי פלגשים? - אמר רב יהודה אמר רב: נשים, בכתובה ובקידושין, פלגשים - בלא כתובה ובלא

קידושין.

רמב"ן בראשית פרק כה פסוק ו

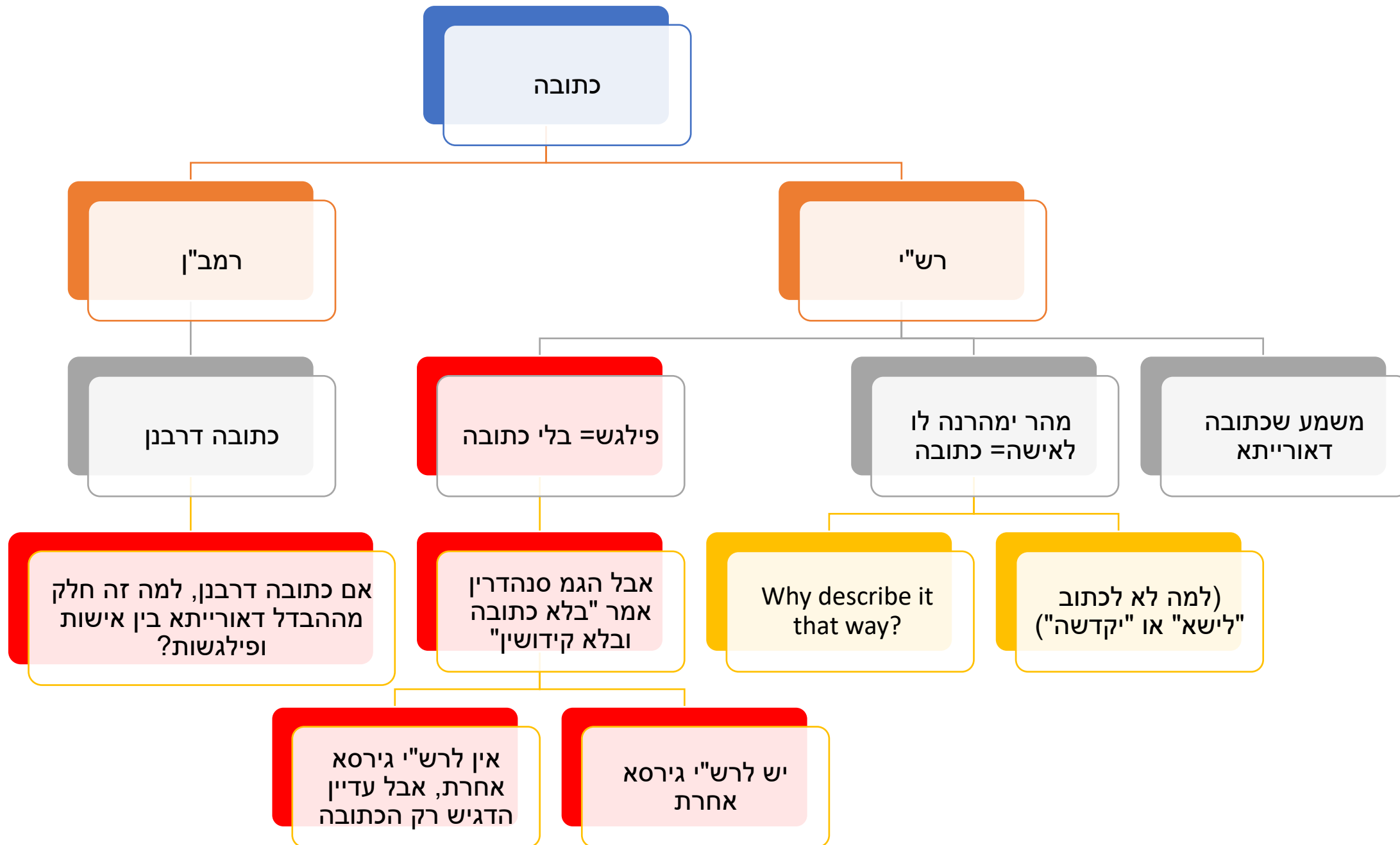
ורש"י כתב נשים בכתובה, פילגשים שלא בכתובה כדאמר בנשים ופילגשים דדוד בסנהדרין (כא א). ואין הדבר כן,

כי לא תקרא פילגש אלא כשהיא בלא קדושין, כי הכתובה מדברי סופרים, והגירסא בסנהדרין פילגש בלא

כתובה וקדושין. אבל אפשר שגם בני נח כאשר ישאו להם נשים כמשפטן בבעילה היו נוהגים לכתוב להן מהר

ומתן, ואשר רצונה שתהיה להם פילגש וישלח אותה כאשר ירצה ולא יהיו בניה בנוחלים את שלו, לא היה

כותב לה כלום. ועל דעת רבותינו (ב"ר סא ד) שהיא הגר, הנה היא פילגש ודאי:

כתובה

רמב"ן

רש"י

כתובה דרבנן

פילגש = בלי כתובה

מהר ימהרנה לו
לאישה = כתובה

משמע שכתובה
דאורייתא

אם כתובה דרבנן, למה זה חלק
מההבדל דאורייתא בין אישות
ופילגשות?

אבל הגמ סנהדרין
אמר "בלא כתובה
ובלא קידושין"

Why describe it
that way?

(למה לא לכתוב
"לישא" או "יקדשה")

אין לרש"י גירסא
אחרת, אבל עדיין
הדגיש רק הכתובה

יש לרש"י גירסא
אחרת

רמב"ם - חלק מהגדרת פילגש מדאורייתא - שאין לה כתובה (משמע כתובה דאורייתא)

רמב"ם הלכות מלכים פרק ד הלכה ד

וכן {המלך} לוקח מכל גבול ישראל נשים ופלגשים, נשים בכתובה וקדושין, ופלגשים בלא
כתובה ובלא קידושין אלא ביחוד בלבד קונה אותה ומותרת לו, אבל ההדיוט אסור
בפילגש אלא באמה העבריה בלבד אחר ייעוד,

רמב"ם - כתובה דרבנן

רמב"ם הלכות אישות פרק י הלכה ז

וצריך לכתוב כתובה קודם כניסה לחופה ואחר כך יהיה מותר באשתו....

וחכמים הם שתיקנו כתובה לאשה כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה.

רמב"ם - מצווה דאורייתא לישא בכתובה, ואיסור ביאה
בלי כתובה.

רמב"ם הלכות אישות הקדמה

הלכות אישות. יש בכללן ארבע מצות, שתי מצות עשה, ושתי מצות לא
תעשה. וזה הוא פרטן: (א) לישא אשה בכתובה וקידושין. (ב) שלא תבעל
אשה בלא כתובה וקידושין. (ג) שלא ימנע שאר כסות ועונה. (ד) לפרות
ולרבות ממנה. וביאור מצות אלו בפרקים אלו.

איסור קדישה- בלי כתובה

ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה שנה

והמצוה השנ"ה היא שהזהירנו שלא לבא על אשה בלא כתובה ובלא קדושין

והוא אמרו ית' (שם) לא תהי' קדשה מבנות ישראל.

השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה שנה

כתב הרב והמצוה שלש מאות וחמשים וחמש שנמנענו מלבעול בלא כתובה וקדושין והוא אמרו ית' לא תהיה קדשה מבנות ישראל ושאר דברי הרב. והנה זה הלאו על כל פנים לאו שבמנין הוא. וכבר הטיב הרב בפשטו באל תחלל את בתך להזנותה, אבל דברו בכתובה וקדושין אינו אמת. שהכתובה אינה מן התורה כלל והקדושין מצוה וקניין באשה. אבל אנחנו התנינו (ש"ה קיו - כ. ובפיה"ת) בענין הלאו הזה שתהיה המניעה בביאה אסורה שאין קדושין תופסין בהן.

מגילת אסתר מצות לא תעשה שנה

**נראה לי שהנכון כדברי הרב שהבועל בלא כתובה וקדושין לוקה שהרי בפ"ק
דכתובות (דף י') אמר ר"ג שכתובת בתולה דאורייתא והלכה כמותו כאשר פסקו
התוס' שם. ומיהו ראיתי שהרב בחבורו הגדול בריש הלכות אישות לא כתב שם
רק הבועל בלא קדושין לוקה משמע שבעילה בלא כתובה אין בה מלקות לפי שהוא
פוסק כמאן דאמר דכתובה דרבנן, וכן כתב בפרק י' מהל' אישות שחכמים הם
שתקנו כתובה לאשה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה**

שיטת הרמב"ם - אישות אחר מתן תורה

רמב"ם – אישות קודם ואחר מתן תורה

רמב"ם הלכות אישות פרק א

הלכה א- **קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא לישא אותה מכניסה לביתו ובועלה בינו לבין עצמו ותהיה לו לאשה, כיון שנתנה תורה נצטוו ישראל שאם ירצה האיש לישא אשה יקנה אותה תחלה בפני עדים ואחר כך תהיה לו לאשה שנאמר +דברים כ"ב+ כי יקח איש אשה ובא אליה.**

הלכה ב- **וליקוחין אלו מצות עשה של תורה הם, ובאחד משלשה דברים האשה נקנית...**

הלכה ד- **קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא נותן לה שכרה ובועל אותה על אם הדרך והולך לו, וזו היא הנקראת קדשה, משנתנה התורה נאסרה הקדשה שנאמר +דברים כ"ג+ לא תהיה קדשה מבנות ישראל, לפיכך כל הבועל אשה לשם זנות בלא קידושין לוקה מן התורה מפני שבעל קדשה.**

השגת הראב"ד שם

קודם מתן תורה אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא נותן לה שכרה ובועל אותה על אם הדרך והולך לו וזו היא הנקראת קדשה. א"א אין קדשה אלא מזומנת והיא המופקרת לכל אדם אבל המייחדת עצמה לאיש אחד אין בה לא מלקות ולא איסור לאו והיא הפילגש הכתובה, ובעלי הלשון דורשין פילגש מלה הפוכה ומורכבת בפי שגל עומדת לפרקים למשגל משמשת את הבית ופעמים למשכב, ויש ספרים שכתוב בהם (סנהדרין כא) פילגשים קדושין בלא כתובה, מ"מ אין איסור לאו אלא במזמנת עצמה לכל אדם, שאם כדבריו מפתה היאך משלם עליה ממון והלא לוקה עליה אלא ודאי משהוצרכה לפיתוי אינה קדשה. +

Torah Ishus is Defined by Commitment

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף נד עמוד ב

/מתני'/. אף על פי שאמרו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה, אם רצה להוסיף אפי' מאה מנה - יוסיף.
נתארמלה או נתגרשה, בין מן הארוסין בין מן הנשואין - גובה את הכל; רבי אלעזר בן עזריה אומר: מן
הנשואין - גובה את הכל, מן האירוסין - בתולה גובה מאתים, ואלמנה מנה, שלא כתב לה אלא על מנת
לכונסה. **רבי יהודה אומר:** אם רצה, כתב לבתולה שטר של מאתים והיא כותבת התקבלתי ממך מנה,
ולאלמנה מנה והיא כותבת התקבלתי ממך חמשים זוז; **רבי מאיר אומר:** כל הפוחת לבתולה ממאתים,
ולאלמנה ממנה - הרי זו בעילת זנות.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף נו עמוד א

טעמא {דרבי יהודה} דכתבה ליה, אבל על פה לא, אמאי? דבר שבממון הוא, ושמעינן ליה לר' יהודה דאמר:
דבר שבממון תנאו קיים! דתניא: האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין ליך עלי שאר כסות ועונה -
הרי זו מקודשת ותנאו בטל, דברי רבי מאיר, ר' יהודה אומר: בדבר שבממון תנאו קיים! **קסבר רבי יהודה:**
כתובה דרבנן, וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה.... { עמוד ב }...ר' מאיר אומר: כל הפוחת וכו'.
כל הפוחת אפי' בתנאה, אלמא קסבר: תנאו בטל ואית לה, וכיון דאמר לה לית ליך אלא מנה לא סמכא
דעתה, והויא לה בעילתו בעילת זנות; והא שמעינן ליה לרבי מאיר דאמר: כל המתנה על מה שכתוב בתורה
תנאו בטל, הא בדרבנן תנאו קיים! קסבר ר' מאיר: כתובה דאורייתא.

הסבר שיטת ר"מ לפי הגמרא

כיון שאין סמיכות
דעת על
הכתובה,
הבעילה היא
בעילת זנות

כיון שהבעל אמר
לבתולה שיש לה
רק מנה, אין לה
סמיכות דעת
למאתיים של
הכתובה

יש לבתולה
מאתיים

תנאי בכתובה
בטל

כתובה דאורייתא

פוסק כרבי מאיר, למרות שכתובה דרבנן

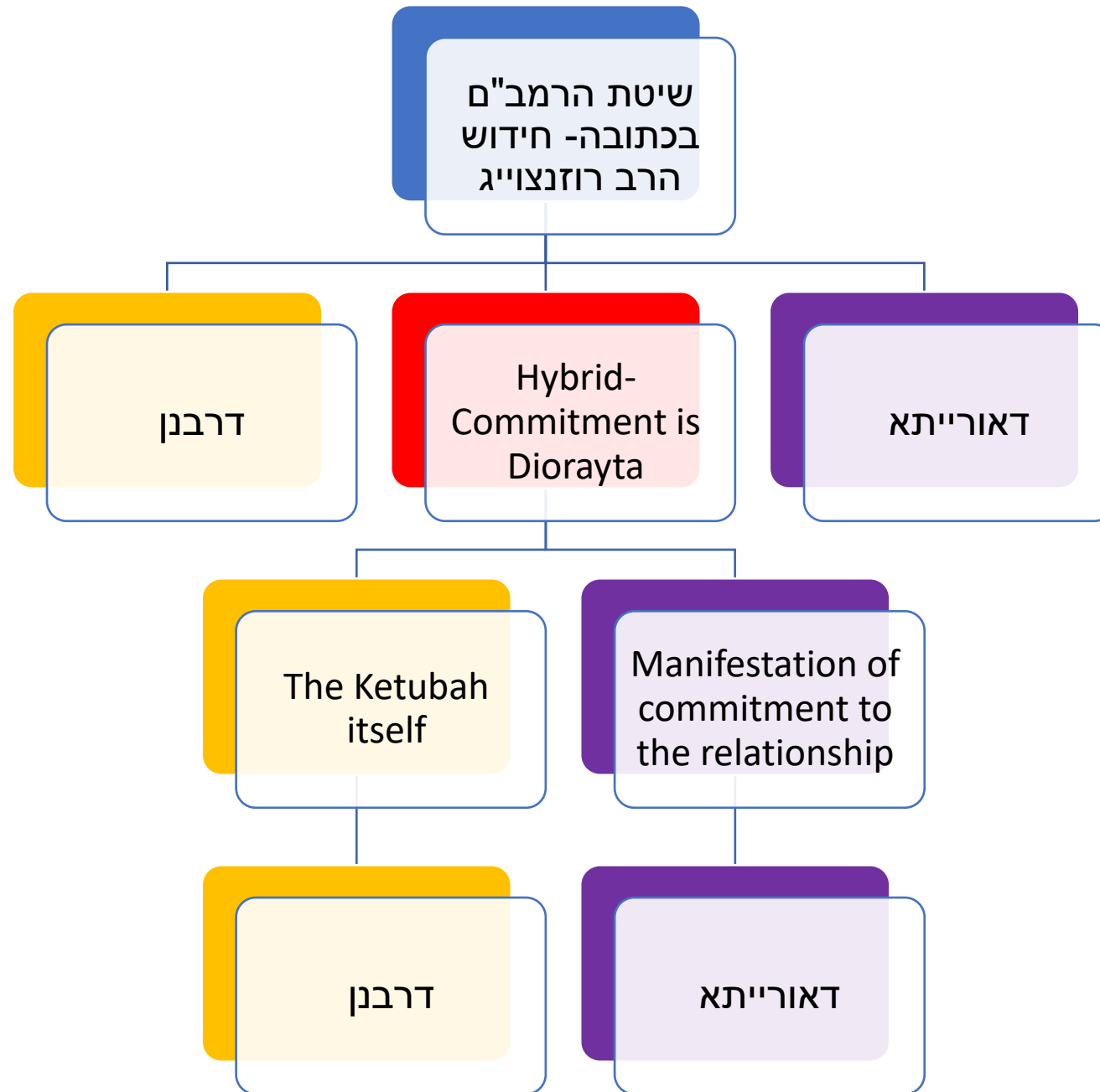
רמב"ם הלכות אישות פרק י הלכה ט

אין פוחתין לבתולה ממאתים ולבעולה ממאה, וכל הפוחת בעילתו בעילת

זנות, אחד הכותב את הכתובה בשטר ואחד שהעידו עליו עדים וקנו ממנו שהוא חייב לה מאה או מאתים הרי זה מותר, וכן אם נתן לה מטלטלין כנגד כתובתה הרי זה מותר לבעול עד שיהיה לו פנאי לכתוב.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף יא עמוד א

כתובה - היינו טעמא, שלא תהא קלה בעיניו להוציאה.

שלא תהא קלה בעיניו בשעת גירושין, או כמגדיר את האישות?

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף יא עמוד א

כתובה - היינו טעמא, שלא תהא קלה בעיניו להוציאה.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף י עמוד א

איתמר אמר רב נחמן אמר שמואל משום רבי שמעון בן אלעזר: חכמים תקנו להם לבנות ישראל לבתולה מאתים, ולא למנה מנה, והם האמינוהו שאם אמר פתח פתוח מצאתי - נאמן. א"כ, מה הועילו חכמים בתקנתם? אמר רבא: חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה. תנא: **הואיל וקנס חכמים הוא**, לא תגבה אלא מן הזיבורית. **קנסא - מאי קנסא? אלא אימא: הואיל ותקנת חכמים הוא**, לא תגבה אלא מן הזיבורית.

רש"י מסכת כתובות דף י עמוד א- [מאי קנסא - כלומר מאי פשע דקא קנסינן ליה].